

TÀI LIỆU BỒI DƯỠNG HỌC SINH GIỎI

MÔN LỊCH SỬ 8

Phần 1: LỊCH SỬ THẾ GIỚI CẬN ĐẠI

(Từ giữa thế kỉ XVI đến năm 1917)

I. THỜI XÁC LẬP CỦA CHỦ NGHĨA TƯ BẢN

(Từ giữa thế kỉ XVI đến nửa sau thế kỉ XIX)

1. Em hiểu thế nào là “Cách mạng tư sản”? Nêu hình thức đấu tranh của các cuộc CMTS thế kỉ XVI - XVIII.

* *Cách mạng tư sản là:* cuộc cách mạng do giai cấp tư sản lãnh đạo (có nơi liên kết với quý tộc mới - quý tộc tư sản hoá), nhằm đánh đổ chế độ phong kiến lỗi thời, đem quyền lợi lại cho giai cấp tư sản, tạo tiền đề cho quan trọng cho sự phát triển của chủ nghĩa tư bản.

* *Hình thức đấu tranh:*

- Chiến tranh giải phóng dân tộc: Cách mạng tư sản Hà Lan TK XVI; Chiến tranh giành độc lập của các thuộc địa Anh ở Bắc Mỹ.

- Nội chiến: Cách mạng tư sản Anh TK XVII; Cách mạng tư sản Pháp cuối TK XVIII.

2. Trình bày sự phát triển chủ nghĩa tư bản Anh và những hệ quả của nó?

Vì sao nói: Cách mạng tư sản Anh là cuộc Cách mạng tư sản không triệt để?

Em hiểu như thế nào về câu nói “Thắng lợi của giai cấp tư sản có nghĩa là thắng lợi của chế độ xã hội mới, thắng lợi của chế độ tư hữu tư bản chủ nghĩa đối với chế độ phong kiến” của Mác?

* *Sự phát triển của chủ nghĩa tư bản Anh:*

- Nhiều công trường thủ công: Luyện kim, cơ khí, làm đồ sứ, dệt len dạ... ra đời, phục vụ cho tiêu dùng trong nước và xuất khẩu ra nước ngoài.

- Nhiều trung tâm lớn về công nghiệp, thương mại, tài chính được hình thành, tiêu biểu là Luân Đôn.

- Những phát minh mới về kĩ thuật, về các hình thức tổ chức lao động hợp lí làm cho năng suất lao động tăng nhanh.

- Số đông địa chủ là quý tộc vừa và nhỏ chuyển sang kinh doanh theo lối tư bản. Họ trở thành tầng lớp quý tộc mới.

* *Hệ quả:* Sự thay đổi về kinh tế, những mâu thuẫn gay gắt giữa tư sản, quý tộc với chế độ quân chủ chuyên chế (bên cạnh những mâu thuẫn cũ giữa nông dân với địa chủ, quý tộc) dẫn tới cuộc cách mạng lật đổ chế độ phong kiến, xác lập quan hệ sản xuất tư bản chủ nghĩa.

- Cách mạng tư sản Anh là cuộc Cách mạng tư sản không triệt để. Vì: Lãnh đạo cách mạng là liên minh tư sản – quý tộc mới nên nhiều tàn dư phong kiến không bị xoá bỏ. Điển hình là sự thiết lập chế độ quân chủ lập hiến. Nông dân và binh lính là hai lực lượng chính của cách mạng nhưng không được hưởng chút quyền lợi gì. Trái lại, nông dân còn tiếp tục bị cướp đoạt ruộng đất và bị đẩy tới chỗ phá sản hoàn toàn.

* *Ta có thể hiểu câu nói của Mác như sau:*

- Thắng lợi của cuộc cách mạng chính là thắng lợi của giai cấp tư sản.

- Từ trong thắng lợi đó, một chế độ xã hội mới ra đời - chế độ của giai cấp tư sản nắm chính quyền.

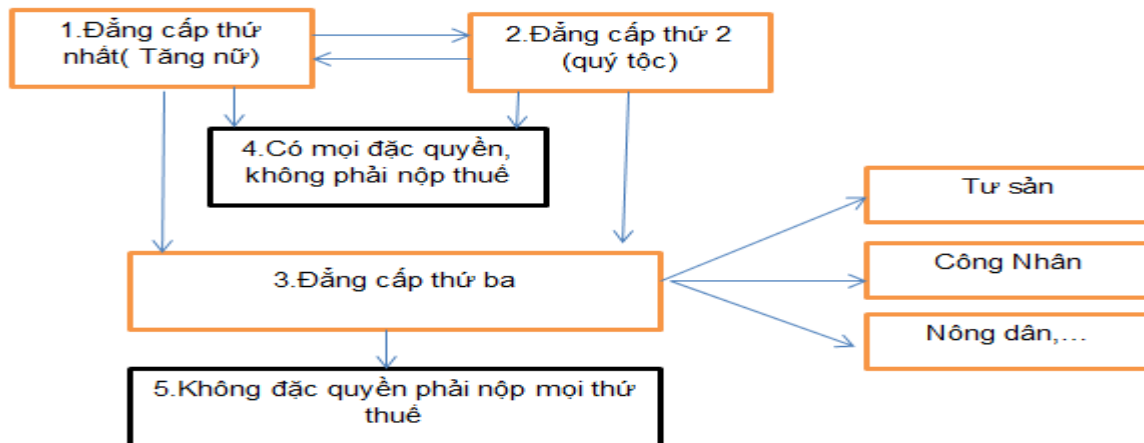
- Chế độ xã hội mới đó là chế độ tư hữu tư bản chủ nghĩa, thay thế chế độ cũ: chế độ phong kiến.

3. Tính chất tiến bộ của “Tuyên ngôn độc lập” nước Mĩ thể hiện ở những điểm nào?

- Tính chất tiến bộ của “Tuyên ngôn độc lập” của Mĩ thể hiện ở chỗ: Xác định quyền của con người và quyền của các thuộc địa. Tuyên ngôn mang tính chất dân chủ tự do, thấm nhuần tư tưởng tiến bộ của thời đại. Nó nêu các nguyên tắc bình đẳng, quyền sống, quyền tự do, quyền mưu cầu hạnh phúc của mỗi con người. Tuyên ngôn khẳng định: Mọi người sinh ra đều có quyền bình đẳng. Tạo hóa ban cho họ những quyền không thể tước bỏ. Trong số những quyền ấy có quyền được sống, quyền tự do và quyền mưu cầu hạnh phúc.

- Bản “Tuyên ngôn độc lập” của Mĩ đã truyền cảm hứng cho nhiều bài phát biểu nổi tiếng khác như của Martin Luther King và Abraham Lincoln. Bản “Tuyên ngôn độc lập” của Mĩ cũng ảnh hưởng đến nhiều tuyên ngôn độc lập của các nước khác như Việt Nam và Dim-ba-bu-ê.

4. Hoàn thiện sơ đồ sau về sự phân chia đẳng cấp trong xã hội Pháp trước cách mạng. Em có nhận xét gì về vai trò, vị trí, quyền lợi của các đẳng cấp trong xã hội Pháp trước cách mạng?

- Xã hội phong kiến Pháp phân thành 3 đẳng cấp: Tăng lữ, Quý tộc và Đẳng cấp thứ ba.

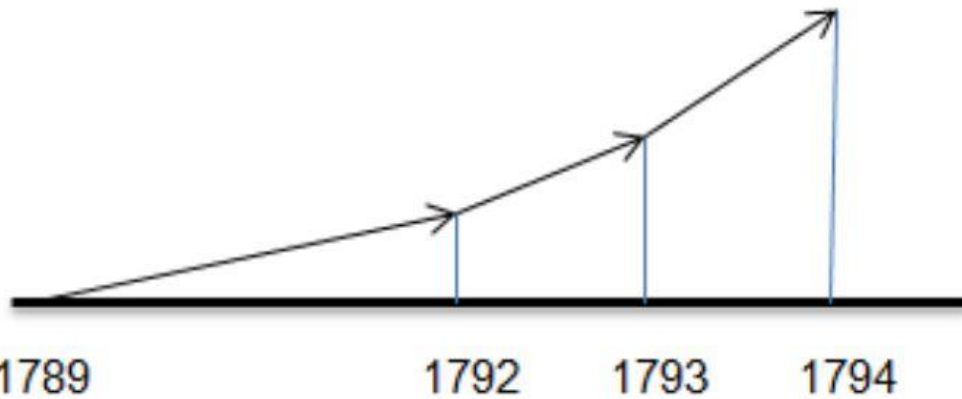
+ Hai đẳng cấp đầu: Tăng lữ, Quý tộc. Chiếm số ít trong cư dân, nhưng được hưởng mọi đặc quyền, đặc lợi nhưng không phải đóng thuế cho nhà vua.

+ Đẳng cấp thứ ba: gồm tư sản, nông dân, bình dân thành thị. Họ phải chịu mọi thứ thuế và nghĩa vụ, không có quyền lợi về chính trị và lệ thuộc vào những đẳng cấp có đặc quyền. Nông dân chiếm 90% dân số (khoảng 24 triệu người) là giai cấp nghèo khổ nhất vì không có ruộng đất, bị đẳng cấp trên áp bức bóc lột.

- Mâu thuẫn xã hội Pháp trở nên gay gắt trong đó mâu thuẫn cơ bản trong xã hội Pháp lúc này là: đẳng cấp thứ ba (muốn xóa bỏ chế độ phong kiến) với hai đẳng cấp Tăng lữ và Quý tộc (muốn duy trì chế độ phong kiến).

- Nước Pháp lâm vào tình trạng khủng hoảng sâu sắc, báo hiệu một cuộc cách mạng đang đến gần.

5. Vẽ sơ đồ thể hiện quá trình phát triển của Cách mạng tư sản Pháp cuối thế kỉ XVIII.

Chế độ quân chủ chuyên chế (trước 14/7/1789)

Chế độ quân chủ lập hiến (14/7/1789 -> 10/8/1792)

Bước đầu nền cộng hòa (21/9/1792 -> 2/6/1793)

Chuyên chính dân chủ cách mạng Gia-cô-banh (2/6/1793 -> 27-7/1794)

6. Tại sao nói: Thời kỳ chuyên chính dân chủ cách mạng Gia-cô-banh là thời kỳ phát triển tới đỉnh cao của cách mạng tư sản Pháp cuối thế kỷ XVIII?

- Ngày 2/6/1793, sau khi lật đổ phái Gi-rông-đanh, chính quyền thuộc về phái Gia-cô-banh do luật sư trẻ tuổi Rô-be-xpi-e lãnh đạo. Trước những khó khăn thử thách, ngoại xâm nội phản, phái Gia-cô-banh đã đưa ra những biện pháp kịp thời và những chính sách tiên bộ:

- Về chính trị: Chính quyền cách mạng đã thi hành nhiều biện pháp kiên quyết để trấn áp và trừng trị bọn phản cách mạng, giải quyết nhu cầu của nhân dân, thiết lập nền dân chủ cách mạng.

- Về kinh tế: Đã giải quyết và đáp ứng được nhu cầu của nhân dân: chia ruộng đất cho nhân dân, trưng thu lúa mì, quy định giá bán các mặt hàng thiết yếu cho dân nghèo, quy định mức lương tối đa cho công nhân..

- Về quân sự: Chính quyền cách mạng thông qua sắc lệnh tổng động viên quân đội huy động sức mạnh của nhân dân chống thù trong giặc ngoài.

Ngày 26/6/1794 liên minh chống Pháp bị đánh bại và tan rã. Các cuộc nổi loạn trong nước bị dập tắt.

- *Nhận xét:* Như vậy có thể thấy đây là những biện pháp tiên bộ đem lại quyền lợi cơ bản cho nhân dân, vì thế có tác dụng động viên quần chúng, tập hợp đông đảo quần chúng, khơi dậy và phát huy tinh thần cách mạng, sức mạnh của quần chúng trong việc chống ngoại xâm, nội phản. Bài học về tập hợp quần chúng nhân dân

...

7. Vì sao cuộc cách mạng tư sản Pháp cuối thế kỉ XVIII được coi là cuộc "Đại cách mạng"? (*Quần chúng nhân dân có vai trò như thế nào trong Cách mạng tư sản Pháp cuối thế kỉ XVIII?*)

- Cuộc cách mạng tư sản Pháp cuối thế kỉ XVIII có sự tham gia đông đảo của quần chúng nhân dân mà trước tiên là nông dân. Nhân dân đóng vai trò quan trọng trong quá trình cách mạng. Đó là nhân tố quan trọng hàng đầu quyết định đến sự thắng lợi của CM: lật đổ chế độ quân chủ chuyên chế, thiết lập nền cộng hòa, xác lập nền chuyên chính dân chủ cách mạng, đánh thắng giặc ngoại xâm. Điều đó được thể hiện qua 3 sự kiện:

+ Ngày 14 - 7 - 1789, quần chúng lao động Pa-ri đã tấn công pháo đài - nhà ngục Ba-xti, mở đầu thắng lợi cho cuộc cách mạng. Sau đó lần lượt làm chủ hầu hết các cơ quan và vị trí quan trọng trong thành phố, nhanh chóng lan rộng khắp nước.

Sự kiện tại Pháp ngày 14-7 có ý nghĩa hết sức quan trọng: Chế độ quân chủ chuyên chế ở Pháp bị giáng một đòn đầu tiên, Lu-i XVI chỉ được giữ ngôi vua,

nhưng không có quyền hành gì, phái Lập hiến của tầng lớp đại tư sản lên cầm quyền. Cách mạng Pháp bước đầu giành thắng lợi và tiếp tục phát triển. Tháng 9-1791, Quốc hội thông qua Hiến pháp, xác lập chế độ quân chủ lập hiến.

+ Ngày 10-8-1792, quần chúng nhân dân đứng lên khởi nghĩa lật đổ sự thống trị của phái Lập hiến, đồng thời xóa bỏ chế độ phong kiến, xử tử vua Lu-i XVI, thiết lập nền cộng hòa đầu tiên ở Pháp, đưa cách mạng phát triển lên một bước cao hơn. Quốc hội thông qua "Tuyên ngôn Nhân quyền và Dân quyền", nêu khẩu hiệu nổi tiếng " Tự do - Bình đẳng - Bác ái".

+ Ngày 2-6-1793, trước tình trạng "Tổ quốc lâm nguy" (sự tấn công của quân Anh cùng quân các nước phong kiến châu Âu, bọn phản động ở trong nước nổi loạn ở vùng Văng-đê và cả miền Tây Bắc, nạn đói cơ tích trữ hoành hành, giá cả tăng vọt, đời sống nhân dân khốn khổ nhưng phái Gi-rông-đan không lo tổ chức chống ngoại xâm, nội phản, ổn định cuộc sống nhân dân mà chỉ lo củng cố quyền lực) quần chúng nhân dân Pa-ri dưới sự lãnh đạo của Rô-be-spie lại khởi nghĩa lật đổ phái Gi-rông-đan, đưa phái Gia-cô-banh lên cầm quyền.

- Chính quyền Gia-cô-banh đã thi hành nhiều biện pháp kiên quyết để trừng trị bọn phản cách mạng và giải quyết những yêu cầu của nhân dân: Đất công xã mà quý tộc phong kiến chiếm đoạt, được lấy chia cho nông dân. Tịch thu ruộng đất của Giáo hội và quý tộc bán cho nông dân, trưng thu lúa mì, quy định giá tối đa, lương tối đa. Những biện pháp tích cực của phái Gia-cô-banh nhằm cứu nước Pháp thoát khỏi sự đe dọa của "thù trong, giặc ngoài", đưa cách mạng đạt đến đỉnh cao.

- Với những kết quả mà cách mạng tư sản Pháp cuối thế kỉ XVIII đã đạt được không chỉ có ý nghĩa đối với nước Pháp mà còn có ý nghĩa to lớn đối với thế giới: Đã lật đổ chế độ phong kiến, đưa giai cấp tư sản lên cầm quyền, mở đường cho chủ nghĩa tư bản phát triển và có tác động ảnh hưởng sâu sắc đến nhiều nước trên thế giới, làm lung lay tận gốc rễ chế độ phong kiến ở châu Âu. Nó được ví như "*cái chổi khổng lồ*" quét sạch mọi rác rưởi của chế độ phong kiến châu Âu. Vì vậy, cuộc cách mạng tư sản Pháp cuối thế kỉ XVIII được coi là cuộc "Đại cách mạng".

8. Trình bày ý nghĩa lịch sử của cuộc cách mạng tư sản Pháp cuối thế kỉ thứ XVIII (Vì sao Cách mạng tư sản Pháp cuối thế kỉ XVIII được coi là cuộc cách mạng tư sản triệt để nhất?)

- Cách mạng tư sản Pháp cuối thế kỉ XVIII đã lật đổ chế độ phong kiến chuyên chế từng thống trị nước Pháp trong nhiều thế kỉ, hoàn thành các nhiệm vụ của một cuộc cách mạng tư sản: lật đổ chính quyền quân chủ chuyên chế, thủ tiêu mọi tàn dư phong kiến, giải quyết vấn đề ruộng đất cho nông dân. Những cản trở đối với công thương nghiệp bị xóa bỏ, thị trường dân tộc thống nhất được hình thành.

- Giai cấp tư sản lãnh đạo cách mạng, song quần chúng nhân dân đóng vai trò quyết định trong quá trình phát triển, đưa cách mạng đến thành công.

- Do ảnh hưởng của cách mạng và do hậu quả khách quan của những cuộc chiến tranh thôn tính các nước châu Âu, chế độ phong kiến đã bị lung lay ở khắp châu Âu. Cách mạng tư sản Pháp đã mở ra thời đại mới - thời đại thắng lợi và củng cố của chủ nghĩa tư bản ở các nước tiên tiến thời bấy giờ.

Hạn chế: Tuy Cách mạng tư sản Pháp cuối thế kỉ XVIII được coi là cuộc cách mạng tư sản triệt để nhất, nhưng nó vẫn chưa đáp ứng được đầy đủ quyền lợi cho nhân dân, vẫn không hoàn toàn xóa bỏ được chế độ phong kiến, chỉ có giai cấp tư sản là được hưởng lợi.

9. So sánh điểm giống và khác nhau của các cuộc cách mạng tư sản thời cận đại.

* Giống nhau:

- Nguyên nhân dẫn đến cách mạng : Do sự phát triển của lực lượng sản xuất tư bản chủ nghĩa, mâu thuẫn giữa các giai cấp tư sản, nông dân,.. với chế độ phong kiến hoặc giữa các tầng lớp nhân dân ở thuộc địa với chính quốc,.. ngày càng gay gắt.

- Lãnh đạo cách mạng: giai cấp tư sản, có nơi là tư sản liên minh với quý tộc mới.

- Lực lượng cách mạng: đông đảo quần chúng nhân dân tham gia.

- Nhiệm vụ: xoá bỏ những cản trở của chế độ phong kiến, chế độ thực dân,.. mở đường cho chủ nghĩa tư bản phát triển.

- Kết quả: đều dành thắng lợi, đưa giai cấp tư sản hoặc liên minh tư sản - quý tộc tư sản hoá lên nắm quyền, tạo tiền đề cho quan trọng cho sự phát triển của chủ nghĩa tư bản, nhiều nước chuyển qua giai đoạn đế quốc chủ nghĩa.

* Khác nhau: về hình thức: nội chiến hoặc giải phóng dân tộc, cải cách thông nhất đất nước.

10. Cách mạng tư sản có tác dụng như thế nào đối với sự phát triển lịch sử?

Cách mạng tư sản bắt đầu từ thế kỷ XVI kéo dài tới thế kỷ XX vừa có tác dụng tích cực nhưng có những hạn chế mà cách mạng tư sản mang lại:

* Tích cực:

- Xóa bỏ chế độ phong kiến, thiết lập nền dân chủ tư sản.

- Tạo ra phát triển mạnh mẽ của lực lượng sản xuất đồng thời có một tiến bộ vượt bậc về phương thức sản xuất, là một bước tiến có ý nghĩa lịch sử trong xã hội nhân loại.

* Hạn chế:

- Thay thế hình thức bóc lột này bằng hình thức bóc lột khác, đó là sự thay thế chế độ bóc lột phong kiến bằng chế độ bóc lột tư bản chủ nghĩa.

- Chưa giải quyết được vấn đề cơ bản của xã hội là xóa bỏ chế độ người bóc lột người.

- Làm nảy sinh những mâu thuẫn mới trong xã hội. Các cuộc đấu tranh giai cấp liên tục diễn ra ở các nước tư bản chủ nghĩa.

11. Cách mạng công nghiệp Anh thế kỉ XVIII. Tại sao Anh tiến hành Cách mạng công nghiệp bắt đầu bằng ngành dệt? Cách mạng công nghiệp dẫn đến hệ quả gì?

* Cách mạng công nghiệp Anh thế kỉ XVIII

+ Nguyên nhân:

- Do nhu cầu của sản xuất và cuộc sống con người ngày càng cao.

- Giai cấp tư sản đã nắm được chính quyền, muốn tích lũy được của cải nhiều hơn.

+ Tiến trình cách mạng công nghiệp ở Anh:

- Từ những năm 60 của thế kỉ XVIII, Anh tiến hành CMCN bắt đầu bằng ngành dệt. Máy móc được phát minh và sử dụng trong sản xuất với sự ra đời của máy kéo sợi Gien-ni, máy kéo sợi chạy bằng sức nước, máy dệt chạy bằng sức nước.

- Máy móc trên được phát minh thì năng suất tăng lên rõ rệt so với sản xuất bằng tay. Nhưng máy chạy bằng sức nước phải đặt gần những khúc sông chảy xiết. Về mùa đông, máy phải ngừng hoạt động vì nước đóng băng....

- Do vậy đến năm 1784, Giem Oát hoàn thành việc phát minh ra máy hơi nước. Từ đó, các nhà máy có thể xây dựng ở bất cứ nơi nào thuận tiện...